

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-122>

УДК 338

МАКРОЕКОНОМІЧНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР РИЗИКУ ДЛЯ ОЗДОРОВЧОГО БІЗНЕСУ

MACROECONOMIC INSTABILITY AS A RISK FACTOR FOR HEALTHCARE BUSINESS

Цапенко Вадим Миколайович

аспірант,

Одеський національний морський університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1999-0716>**Однолько Вікторія Олександрівна**

кандидат економічних наук, доцент,

завідувач кафедри туризм та готельно-ресторанна справа,

Одеський національний морський університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9175-6780>**Tsapenko Vadym, Odnolko Victoria**

Odesa National Maritime University

У статті всебічно досліджено вплив макроекономічної нестабільності на функціонування рекреаційно-оздоровчих підприємств. Проаналізовано ключові прояви економічних дисбалансів, зокрема інфляційний тиск, зниження інвестиційної активності, девальваційні зміни та скорочення туристичних потоків, а також їхній вплив на фінансову стійкість, структуру й динаміку попиту, витратність діяльності та стратегічні можливості розвитку оздоровчих установ. Наголошено на необхідності адаптивного управління в умовах підвищеної економічної невизначеності. Запропоновано практичні напрями реагування, серед яких диверсифікація послуг, цифровізація бізнес-процесів, підвищення енергоефективності, активізація роботи з внутрішнім ринком та посилення системи ризик-менеджменту для забезпечення довгострокової стабільності та конкурентоспроможності галузі.

Ключові слова: макроекономічна нестабільність, оздоровчий бізнес, економічні ризики, інвестиційна активність, інфляція, туристичні потоки, диверсифікація, цифровізація.

The article is devoted to the topical issues of the impact of macroeconomic instability on the functioning, performance, and strategic development of recreational and health enterprises. The article analyzes and systematizes the main factors contributing to economic imbalances, including rising inflationary pressure, declining investment activity, persistent devaluation processes, and a notable reduction in tourist flows, all of which collectively increase financial vulnerability, intensify market uncertainty, and pose significant long-term strategic risks for enterprises operating in the health and wellness sector. The study examines the mechanisms through which these factors influence financial stability, shape the structure and dynamics of consumer demand, increase operational and energy-related costs, and limit the capacity of enterprises to expand their service portfolios, invest in technological modernization, and implement innovative management and operational solutions. Special attention is given to the necessity of adaptive, flexible, and resilient management approaches that enable organizations to respond effectively to external economic shocks, maintain operational continuity, ensure high service quality, safeguard customer satisfaction, and preserve competitiveness. The article proposes practical strategies for adaptation, including comprehensive diversification of services, intensive digitalization of business processes, implementation of advanced energy-efficient technologies, strategic reorientation toward the domestic market, and the strengthening of risk management systems as essential tools to ensure long-term stability and sustainable competitiveness. The findings of the study provide a valuable methodological and practical basis for managers, industry professionals, and policymakers to formulate evidence-based strategies and make informed decisions aimed at enhancing the stability, resilience, competitiveness, and sustainable growth of recreational and health enterprises under conditions of continuous macroeconomic instability.

Keywords: macroeconomic instability, health business, economic risks, investment activity, inflation, tourist flows, diversification, digitalization.

Постановка проблеми Сфера рекреаційно-оздоровчих послуг є важливим компонентом соціально-економічної інфраструктури держави, оскільки забезпечує відновлення працездатності населення, сприяє зміцненню здоров'я та формує конкурентний туристичний потенціал регіонів. Проте ефективність функціонування підприємств оздоровчої індустрії значною мірою залежить від стабільності макроекономічного середовища. У сучасних умовах національна економіка характеризується підвищеною турбулентністю, що проявляється у коливаннях темпів інфляції, зростанні вартості ресурсів, зміні валютного курсу, зниженні купівельної спроможності населення, скороченні інвестицій та трансформації туристичних потоків.

Такі процеси формують складний ризиковий простір, у межах якого рекреаційно-оздоровчі підприємства вимушені здійснювати діяльність, поєднуючи високі витрати, зростаючий рівень конкуренції та потребу у впровадженні інновацій. Відсутність стабільності у макроекономічній системі ускладнює планування, стримує модернізацію матеріально-технічної бази, обмежує можливості залучення інвестицій і підвищує ймовірність фінансових втрат.

Наявність цих викликів зумовлює потребу у комплексному науковому дослідженні впливу макроекономічної нестабільності на діяльність оздоровчих підприємств, визначенні її ключових проявів, оцінюванні ризиків та формуванні ефективних механізмів адаптації до змінного економічного середовища. Саме тому проблема забезпечення стійкого розвитку оздоровчої галузі в умовах макроекономічної нестабільності набуває актуального наукового та практичного значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика впливу макроекономічної нестабільності на діяльність підприємств туристично-рекреаційної та оздоровчої сфери відображена у значній кількості наукових праць українських і зарубіжних дослідників. У працях В. Мороза [1] обґрунтовано важливість безпекоорієнтованого управління підприємствами в умовах посилення макроекономічної турбулентності, що проявляється у коливаннях основних показників розвитку національної економіки. Автор наголошує на зростаючій ролі ризик-менеджменту та необхідності формування адаптивних управлінських стратегій.

Дослідження К. Шадюк [2] присвячені трансформаціям у туристичній галузі України

під впливом кризових явищ та воєнних викликів. У роботах авторки підкреслюється, що економічні потрясіння, зростання невизначеності та зниження туристичних потоків істотно змінюють умови функціонування підприємств рекреаційно-оздоровчої сфери, зумовлюючи перегляд стратегій розвитку.

Вагомий внесок у вивчення фінансових аспектів функціонування туристичного та оздоровчого бізнесу зроблено О. Зеленською, Н. Алешугіною та І. Філоненко [3]. Дослідники аналізують особливості формування фінансової стійкості підприємств у періоди нестабільності, виокремлюють основні бар'єри інвестиційної активності та визначають можливості забезпечення рентабельності в умовах інфляційного тиску та девальвації.

Питання стійкості туристично-рекреаційних підприємств у період глобальних криз, зокрема пандемії COVID-19, розглянуті у працях О. Якушева, Л. Моїсеєнко та інших дослідників [4]. У їхніх роботах акцентовано увагу на ролі інноваційних інструментів управління, цифрових технологій та диверсифікації у посиленні адаптивних можливостей суб'єктів галузі.

Сучасні виклики, зумовлені повномасштабною війною та зміщенням економічної активності, проаналізовані у публікаціях Р. Корнилюка [5]. Автор досліджує явища релокації бізнесу, зміни регіональної структури підприємництва та особливості функціонування секторів, що є чутливими до просторових і фінансових ризиків, до яких належить і оздоровча індустрія.

У працях Д. Виговського та О. Конарівської [6] увагу зосереджено на розвитку малого й середнього бізнесу у сфері туризму. Дослідники підкреслюють, що малі рекреаційно-оздоровчі підприємства найбільш вразливі до впливу макроекономічних шоків, однак саме вони демонструють високий потенціал до швидкої адаптації завдяки гнучкості організаційних моделей і використанню партнерських мереж.

Окремим напрямом досліджень є роботи зарубіжних авторів, присвячені впливу екологічної політики та принципів сталого розвитку на туристичні потоки й оздоровчі практики. Ці публікації підкреслюють, що підвищення екологічних стандартів і впровадження «зелених» технологій може стати важливим фактором стійкості підприємств у періоди економічних коливань.

Узагальнюючи, слід зазначити, що наукові дослідження одностайно підкреслюють:

макроекономічна нестабільність є ключовим чинником, що визначає умови функціонування оздоровчого бізнесу, впливає на його фінансові результати та стратегічні перспективи. Водночас у сучасній літературі недостатньо досліджено взаємозв'язок між макроекономічними ризиками та управлінськими моделями розвитку оздоровчих підприємств, що зумовлює потребу у поглибленому науковому аналізі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Рекреаційно-оздоровчі підприємства становлять важливий елемент соціально-економічної системи, забезпечуючи відновлення трудового потенціалу, зміцнення здоров'я населення та формування туристичної привабливості регіонів [12]. Їхня діяльність тісно пов'язана з динамікою загальноекономічних процесів, що робить галузь чутливою до зовнішніх чинників, насамперед – до макроекономічної нестабільності [3; 12]. У сучасних умовах глобальної та регіональної економічної турбулентності, зумовленої впливом інфляційних процесів, валютних коливань, змін у структурі зайнятості, падінням інвестиційної активності та трансформацією туризму, питання ідентифікації та аналізу ризиків функціонування оздоровчого бізнесу набуває особливої актуальності [4; 6; 8].

Макроекономічна нестабільність є комплексним явищем, яке охоплює системні порушення збалансованості національної економіки та формує множинні загрози для підприємств сфери оздоровлення [1; 12; 13]. Від її інтенсивності та тривалості залежить платоспроможність населення, доступність фінансових ресурсів, стійкість внутрішнього й міжнародного туризму, вартість матеріальних і кадрових ресурсів, а також можливості стратегічного розвитку підприємств.

У зв'язку з цим метою статті є поглиблений аналіз макроекономічної нестабільності як чинника ризику для функціонування й розвитку оздоровчого бізнесу, оцінка її проявів та обґрунтування напрямів адаптації підприємств до трансформацій економічного середовища.

Макроекономічна нестабільність виступає системним феноменом, що відображає наявність дисбалансів у розвитку національної економіки та виявляється у різновекторних коливаннях ключових макроекономічних показників: темпів економічного зростання, рівня інфляції, платоспроможного попиту, інвестиційної активності, валютного курсу та ринку праці [3; 12; 13]. Для підприємств

оздоровчої сфери, які функціонують на межі медичного, туристичного та соціального секторів, така нестабільність створює високий рівень невизначеності й суттєво впливає на їхню результативність і конкурентоспроможність [3; 4; 6].

Одним з первинних каналів впливу макроекономічної нестабільності є зміна купівельної спроможності населення. За умов економічної рецесії домогосподарства скорочують витрати на рекреаційні та оздоровчі послуги, які нерідко належать до групи еластичних за доходом. Це призводить до зменшення завантаженості санаторно-курортних закладів, SPA-комплексів, реабілітаційних центрів і спричиняє падіння їхніх доходів. Така динаміка зменшує фінансову стійкість підприємств, що залежить від регулярного потоку клієнтів.

Інфляція посилює вплив економічної нестабільності через пряме збільшення витрат на матеріальні ресурси, комунальні послуги, енергоносії, медикаменти та косметологічні препарати. Підприємства, які потребують значної частки енергоресурсів (зокрема ті, що експлуатують басейни, сауни, фітнес-зали чи медичне обладнання), стикаються зі стрімким зростанням собівартості послуг. Водночас інфляційний тиск змушує підвищувати рівень заробітних плат персоналу для збереження кадрового потенціалу, що створює додаткове фінансове навантаження. Якщо підвищення цін на послуги не відповідає темпам зростання витрат, виникає загроза втрати рентабельності.

Падіння інвестиційної активності у періоди економічної нестабільності зменшує можливості оновлення та розвитку матеріально-технічної бази оздоровчих підприємств. Галузь, що є капіталомісткою, потребує значних фінансових вкладень у реконструкцію, ремонт, оновлення медичного обладнання, впровадження сучасних технологій та сервісів. За умов скорочення інвестицій і посилення кредитних ризиків підприємства вимушено відмовляються від інноваційних проєктів, що ускладнює їхнє позиціонування на ринку та знижує конкурентні переваги.

Одним з відчутних факторів ризику є валютні коливання. Оскільки значна частка устаткування, лікувальних засобів, фільтраційних та діагностичних систем імпортується, девальвація національної валюти істотно підвищує витрати на їхню закупівлю. Відтак планування бюджету стає менш передбачуваним, а модернізація матеріальної бази — дорожчою та повільнішою.

Коливання туристичних потоків також є важливим наслідком макроекономічної нестабільності. У періоди економічної рецесії скорочується міжнародний туризм, що позначається на підприємствах, орієнтованих на іноземних клієнтів; одночасно зменшується обсяг внутрішніх туристичних переміщень, що знижує рівень завантаженості курортних закладів. Зменшення мобільності населення ускладнює стратегічне планування та формування довгострокових програм оздоровлення.

Під впливом макроекономічної нестабільності відбувається трансформація стратегічних процесів управління. Підприємства змушені переходити від планування розвитку до моделей оперативного виживання, скорочувати інвестиційні програми, оптимізувати витрати й обмежувати масштаб маркетингової діяльності. Усе це призводить до підвищення ризику банкрутства, особливо для малих і середніх підприємств, які не володіють значними фінансовими резервами або доступом до стабільних джерел фінансування.

Адаптивні стратегії, спрямовані на мінімізацію впливу макроекономічної нестабільності, передбачають диверсифікацію спектра послуг, підвищення ефективності використання ресурсів, впровадження цифрових технологій, створення резервних фондів та посилення співпраці з місцевими громадами та медичними установами [1; 3; 6; 8]. Енергоефективність, використання телемедицини, розвиток інноваційних форматів оздоровлення та переорієнтація на внутрішніх споживачів дозволяють підприємствам зменшувати

ризики та підвищувати стійкість у довгостроковій перспективі.

Таким чином, макроекономічна нестабільність формує багатокомпонентний ризиковий простір для оздоровчого бізнесу, впливаючи як на операційну діяльність, так і на стратегічний розвиток. Системність цього впливу потребує комплексного ризик-менеджменту, який включає аналіз джерел ризику, оцінювання їхніх наслідків, формування превентивних і компенсаторних заходів, спрямованих на забезпечення стійкості підприємств.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що макроекономічна нестабільність є ключовим зовнішнім фактором ризику для оздоровчого бізнесу, який визначає рівень його стійкості та конкурентоспроможності. Вона проявляється через зниження купівельної спроможності населення, інфляційний тиск, коливання валютного курсу, падіння інвестиційної активності, скорочення туристичних потоків та ускладнення стратегічного планування. Сукупний вплив цих чинників формує високий рівень невизначеності й створює загрози для операційної та фінансової діяльності підприємств.

Запропоновані у статті напрями адаптації – диверсифікація послуг, підвищення енергоефективності, цифровізація, розвиток партнерств і переорієнтація на внутрішній ринок – дозволяють зменшити чутливість підприємств до економічних коливань і забезпечити їхню стійкість у періоди криз. Комплексне впровадження цих заходів формує основу для підвищення ефективності галузі та зміцнення її потенціалу в умовах макроекономічної турбулентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мороз В. В. Макроекономічна нестабільність як фактор активізації безпекоорієнтованого управління підприємством. *Економічний вісник*. 2022. Вип 5. С. 45–57.
2. Шадюк К. М. Особливості розвитку підприємств туристичної галузі України в умовах кризи та війни. *Туризм і рекреація*. 2023. Вип. 12(2). С. 23–37.
3. Зеленська О., Алешугіна Н., Філоненко І.. Фінансовий стан і перспективи розвитку туристичного бізнесу України в умовах нестабільності. *Економіка та менеджмент*. 2021. Вип. 34. С. 112–126.
4. Якушев О., Моїсеєнко Л., Петрова Н.. Соціально-економічна сталість підприємств туристичного сектора в контексті пандемії COVID-19. *Вісник туристичних досліджень*. 2021. Вип. 1. С. 56–71.
5. Корнилюк Р. Переміщений бізнес в Україні під впливом воєнних ризиків: секторально-регіональний огляд. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 18. С. 98–112.
6. Виговський Д., Конарівська О. Стан та розвиток малого бізнесу у туризмі України. *Менеджмент економічного розвитку*. 2022. Вип. 7(3). С. 45–59.
7. Сепіо Г., Джуліані Д., Діксон М. М. (2025). Going green across boundaries: Spatial effects of environmental policies on tourism flows. *Tourism Economics*, 31(4), 789–806.
8. OECD. (2022). Tourism trends and policies 2022. OECD Publishing.
9. World Tourism Organization (UNWTO). (2023). UNWTO Tourism Barometer. Madrid: UNWTO.

10. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент. Київ : Ніка-Центр.2020.
- 11.Бойко М. Д., Дудяк Р.І. Економічні ризики та методи їх оцінювання. Львів : Видавництво ЛНУ ім. І. Франка.2019.
12. Гудзь, О. Є. Макроекономіка: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури.2021.
13. Ковальчук, Т. Т. Економічні кризи та їх вплив на розвиток національної економіки. Київ : КНЕУ.2020.

REFERENCES:

1. Moroz, V. V. (2022). Makroekonomichna nestabilnist yak faktor aktyvizatsii bezpekooriietovanoho upravlinnia pidpriemstvom [Macroeconomic instability as a factor of activating security-oriented enterprise management]. *Ekonomichnyi Visnyk*, (5), 45–57. [in Ukrainian].
2. Shadiuk, K. M. (2023). Osoblyvosti rozvytku pidpriemstv turystychnoi haluzi Ukrainy v umovakh kryzy ta viiny [Features of tourism enterprises development in Ukraine during crisis and war]. *Turyzm i Rekreatsiia*, 12(2), 23–37. [in Ukrainian].
3. Zelenska, O., Aleshuhina, N., & Filonenko, I. (2021). Finansovy stan i perspektyvy rozvytku turystychnoho biznesu Ukrainy v umovakh nestabilnosti [Financial condition and development prospects of Ukraine's tourism business in instability]. *Ekonomika ta Menedzhment*, (34), 112–126. [in Ukrainian].
4. Yakushev, O., Moiseienko, L., & Petrova, N. (2021). Sotsialno-ekonomichna stalist pidpriemstv turystychnoho sektora v konteksti pandemii COVID-19 [Socio-economic sustainability of tourism sector enterprises in the context of the COVID-19 pandemic]. *Visnyk Turystychnykh Doslidzhen*, (1), 56–71. [in Ukrainian].
5. Korniliuk, R. (2024). Peremishchenyi biznes v Ukraini pid vplyvom voiennykh ryzykiv: sektoralno-rehionalnyi ohliad [Displaced business in Ukraine under war-related risks: Sectoral and regional review]. *Ekonomika ta Suspilstvo*, (18), 98–112. [in Ukrainian].
6. Vyhovskyi, D., & Konarivska, O. (2022). Stan ta rozvytok maloho biznesu u turyzmi Ukrainy [State and development of small business in tourism of Ukraine]. *Menedzhment Ekonomichnogo Rozvytku*, 7(3), 45–59. [in Ukrainian].
7. Serio, G., Giuliani, D., & Dixon, M. M. (2025). Going green across boundaries: Spatial effects of environmental policies on tourism flows. *Tourism Economics*, 31(4), 789–806.
8. OECD. (2022). Tourism trends and policies 2022. OECD Publishing.
9. World Tourism Organization (UNWTO). (2023). UNWTO Tourism Barometer. Madrid: UNWTO.
10. Blank, I. A. (2020). Finansovy menedzhment [Financial management]. Kyiv: Nika-Tsentr. [in Ukrainian].
11. Boiko, M. D., & Dudiak, R. I. (2019). Ekonomichni ryzyky ta metody yikh otsiniuvannia [Economic risks and methods of their assessment]. Lviv: Vydavnytstvo LNU im. I. Franka. [in Ukrainian].
12. Hudz, O. Ye. (2021). Makroekonomika: navchalnyi posibnyk [Macroeconomics: A textbook]. Kyiv: Tsentr Uchbovoi Literatury. [in Ukrainian].
13. Kovalchuk, T. T. (2020). Ekonomichni kryzy ta yikh vplyv na rozvytok natsionalnoi ekonomiky [Economic crises and their impact on national economic development]. Kyiv: KNEU. [in Ukrainian].